C-198
Green Deal Elektrisch Vervoer 2016 -2020

Partijen

1. De Minister van Economische Zaken, de heer H.G.J. Kamp, handelend in zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, hierna te noemen: EZ;
2. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, mevrouw S.A.M. Dijksma, handelend in haar hoedanigheid van bestuursorgaan, hierna te noemen: IenM;

Partijen genoemd onder 1 en 2 hierna samen te noemen: Rijksoverheid;

3. ANWB B.V., te dezen vertegenwoordigd door mevrouw M.M. de Jager, directeur, hierna te noemen: ANWB;
4. AutomotiveNL, te dezen vertegenwoordigd door de heer B.W.F. Hüsken, directeur, hierna te noemen: AutomotiveNL;
5. BOVAG, te dezen vertegenwoordigd door de heer P. Niesink, algemeen directeur, hierna te noemen: BOVAG;
6. Nederlandse Vereniging 'De Rijwiel en Automobiel Industrie', te dezen vertegenwoordigd door de heer O.C.M. de Bruijn, directeur, hierna te noemen: RAI Vereniging;
7. Netbeheer Nederland, te dezen vertegenwoordigd door de heer A. Jurjus, directeur, hierna te noemen: NBNL;
8. Stichting Natuur en Milieu, te dezen vertegenwoordigd door de heer T.J.A. Wagenaar, directeur, hierna te noemen: Natuur & Milieu;
9. De Groene Zaak, Ondernemers voor een Duurzame Economie, te dezen vertegenwoordigd door de heer R. Koornstra, bestuurslid, hierna te noemen: De Groene Zaak;
10. Vereniging DOET, te dezen vertegenwoordigd door de heer M.P. van Lindert, directeur, hierna te noemen: Vereniging DOET;
11. Vereniging Energie-Nederland, te dezen vertegenwoordigd door mevrouw M. van der Laan, voorzitter, hierna te noemen: Vereniging Energie-Nederland;
12. Vereniging van Nederlandse Autoleasemaatschappijen, te dezen vertegenwoordigd door mevrouw R. Hemerik, directeur, hierna te noemen: VNA;
13. Vereniging van Nederlandse Gemeenten, te dezen vertegenwoordigd door mevrouw L.H.L. van Hooijdonk, wethouder Gemeente Utrecht, hierna te noemen: VNG;
14. De Technische Universiteit Twente, de Technische Universiteit Delft en de Technische Universiteit Eindhoven, allen te dezen vertegenwoordigd door de heer M. Steinbuch, hoogleraar, hierna te noemen: 3TU;
15. Nederlandse Vereniging Duurzame Energie te dezen vertegenwoordigd door de heer O.M. van der Gaag, directeur, hierna te noemen: NVDE;
16. Gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland, handelend als bestuursorgaan; namens deze gedeputeerde mevrouw E. Post van de provincie Noord-Holland en tevens voorzitter Bestuurlijk Overleg Platform Bereikbaarheid Metropoolregio Amsterdam, een samenwerkingsverband van de provincie Noord-Holland, provincie Flevoland, gemeente Amsterdam, gemeente Almere en Stadsregio Amsterdam, hierna te noemen: MRA;
17. Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant, handelend als bestuursorgaan, namens deze de gedeputeerde mevrouw A.M. Spierings van de provincie Noord-Brabant, hierna te noemen: provincie Noord-Brabant;
18. De voorzitter van het Formule E-Team, de heer B.J. Klerk, hierna te noemen: FET.

Hierna allen samen te noemen: Partijen.

Algemene overwegingen

1. Om onze welvaart ook voor toekomstige generaties te behouden is het nodig om het concurrentievermogen van onze economie te versterken en tegelijkertijd de belasting van het milieu en de afhankelijkheid van fossiele energie en schaarse grondstoffen te verminderen.
2. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn essentieel om deze omslag naar groene groei mogelijk te maken. Bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties nemen volop concrete initiatieven voor vergroening van economie en samenleving. Met de Green Deal-aanpak wil het kabinet deze dynamiek in de samenleving op groene groei optimaal benutten.
3. Green Deals bieden bedrijven, burgers en organisaties een laagdrempelige mogelijkheid om samen met de overheid te werken aan groene groei. Initiatieven uit de samenleving staan daarbij aan de basis. Daar waar deze tegen belemmeringen aanlopen, die volgens initiatiefnemers kunnen worden aangepakt op rijksniveau, wil het kabinet zich inzetten deze weg te nemen of op te lossen om zo deze initiatieven te faciliteren en te versnellen. In een Green Deal leggen partijen hierover concrete afspraken schriftelijk vast.
4. De resultaten van een Green Deal kunnen gebruikt worden bij andere, vergelijkbare projecten, waardoor er navolging kan plaatsvinden en de reikwijdte van een Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de Rijksoverheid tegenover staat.

Specifieke overwegingen Green Deal Elektrisch Vervoer 2016-2020

Elektrisch Vervoer

1. Elektrisch vervoer (EV) is sinds 2009 onderwerp van overheidsbeleid en publiek - private samenwerking in Nederland. Maatschappelijke organisaties, lokale en regionale overheden, bedrijfsleven, brancheorganisaties, kennisinstellingen en non-gouvernementele organisaties (NGO's), zoals de milieubeweging werken daarbij samen in het Formule E-Team, dat tevens fungeert als adviescommissie voor EZ. Het Formule E-Team wordt ondersteund door de Rijksoverheid.
2. Het Plan van Aanpak 'Elektrisch Rijden in de Versnelling 2011-2015' was onderdeel van de Green Deal Aanpak in 2011 en is uitgewerkt in onder andere een aantal separate Green Deals, dat afgerond is of haar voltooiing nadert.

Terugblik en Vooruitblik op het beleid voor Elektrisch vervoer (2011-2015)

3. Er is veel bereikt op de drie doelstellingen (uitrol, verdienpotentieel en innovatie) die zijn omschreven in het Plan van Aanpak 'Elektrisch Rijden in de Versnelling 2011 – 2015'[1].Daarnaast is een aantal positieve neveneffecten gerealiseerd. De resultaten en neveneffecten zijn door de inspanningen van de privaat-publieke samenwerking in het Formule E-Team en andere beleidsmaatregelen (zoals fiscale maatregelen) gerealiseerd respectievelijk opgetreden:
    - In december 2015 staan ruim 90.000 elektrische voertuigen (EV's) geregistreerd. Hiermee is ruimschoots voldaan aan de in het Plan van Aanpak 'Elektrisch Rijden in de Versnelling 2011 – 2015' gekwantificeerde ambitie van 20.000 EV's eind 2015. Ook de uitrol van laadinfrastructuur is gestimuleerd en mede daardoor zijn er – in december 2015 – circa 18.000 (semi-)publieke laadpunten en ruim 465 snellaadpunten. Met deze aantallen is Nederland wereldwijd één van de koplopers op het gebied van de uitrol van EV.
    - Het verdienpotentieel rondom EV is de afgelopen vijf jaar vergroot. De werkgelegenheid in de sector is toegenomen van 600 voltijdbanen in 2010 naar 3.200 voltijdbanen in 2014. De totale omzet in 2014 bedroeg € 820 miljoen met een toegevoegde waarde van € 260 miljoen.

[1] *Terugblik en Vooruitblik op het beleid voor Elektrisch Vervoer, een analyse van het Plan van Aanpak: Elektrisch Rijden in Versnelling, Kwink 10 februari 2016.*

- In de periode vanaf 2009 hebben in Nederland verschillende innovaties plaatsgevonden op het gebied van:
  - interoperabiliteit: Nederland heeft als enige land ter wereld nagenoeg dekkende nationale interoperabiliteit voor de laadinfrastructuur ingevoerd;
  - snelladen: Nederland was het eerste land waar het mogelijk is om langs de gehele snelweg laadpunten te exploiteren;
  - Vehicle2Grid/slim laden: verschillende proeven met smart grids en EV's (bijvoorbeeld om duurzaam decentraal opgewekte elektriciteit op te slaan en terug te leveren);
  - de zonneauto: Stella Lux van de TU Eindhoven is de eerste energiepositieve gezinsauto.

Energieakkoord, Brandstofvisie en Energierapport
Via een ingroei-model met tussendoelen zijn vanaf 2035 alle nieuw verkochte personenauto's in staat om CO_2-emissievrij te rijden; in 2050 geldt dit voor alle personenauto's om de klimaatambities voor verkeer van -60% CO_2 uitstoot in 2050 en -17% in 2030 te realiseren (t.o.v. 1990). Elektrisch rijden draagt bovendien bij aan schonere lucht en minder geluidsoverlast door verkeer.

4. Elektrisch Vervoer is onderdeel van het Energieakkoord en de daaruit voortgekomen Duurzame Brandstofvisie met Lef (Brandstofvisie). De Brandstoffenvisie stelt: "Nederland zet voor het wegvervoer in op een transitie naar elektrische aandrijving voor segmenten waarvoor elektrisch rijden kansrijk is."
5. Het Energieakkoord omschrijft – in de pijler Mobiliteit – Elektrisch Vervoer als één van de onderwerpen waarbij een koploperpositie van Nederland kan leiden tot groene groei. Het Energierapport geeft ook aan dat er een belangrijke bijdrage wordt verwacht in de energietransitie door elektrificatie van voertuigen. In het rapport van CE[2] is becijferd dat in 2020 10.000 - 13.000 mensen (FTE) hun brood met EV verdienen.
6. De Actieagenda voor mobiliteit en transport[3] voortkomend uit de Brandstoffenvisie beschrijft EV op basis van de huidige inzichten als de voorkeurstechnologie, vanwege de duurzaamheidsprestaties (zero-emissie, met een goede well-to-wheel energie-efficiency) en de bijdrage aan energieonafhankelijkheid (elektriciteit is op vele manieren te maken, waaronder decentraal en duurzaam). Door middel van gestuurd laden – en ontladen – kunnen elektrische voertuigen bijdragen aan de effectiviteit en efficiëntie van het duurzame energiesysteem van (over)morgen. De sectoren Mobiliteit en Energie zullen in de toekomst derhalve dichter naar elkaar toegroeien.
7. Daarnaast heeft de Ministerraad op 9 april 2015 in het kader van de Brandstofvisie uitgesproken dat er Green Deals (of andere afspraken) komen op het gebied van de zeven routes naar verduurzaming van transport en mobiliteit. Elektrisch rijden is een van deze zeven sporen. Daarbij is ook afgesproken de samenwerking in de publiek-private organisatie – het Formule E-Team – voor EV voort te zetten.
8. Tijdens de COP21 in Parijs op 12 december 2015 hebben 195 landen unaniem gestemd voor een nieuwe afspraak: de opwarming van de aarde moet beperkt blijven tot ruim beneden 2 graden Celsius in 2100, met het streven het niet meer te laten zijn dan 1,5 graden Celsius.

Green Deal Elektrisch Vervoer 2016-2020

9. Deze Green Deal Elektrisch Vervoer 2016-2020 heeft als doel om alle acties op EV-terrein die de regering en het Formule E-Team gezamenlijk oppakken, voor de komende vijf jaar te bundelen en op hoofdlijnen te beschrijven. Het Formule E-Team heeft daarin een belangrijke adviserende en aanjagende rol. Zo draagt deze Green Deal bij aan verdergaande elektrificatie van het (weg)verkeer en autonome groene groei. De Green Deal heeft een looptijd van vijf jaar.
10. Partijen gaan ervan uit dat na 2020 geen specifieke overheidsinterventies en andere activiteiten meer nodig zijn om de uitrol van EV (voertuigen en infrastructuur) aan te jagen en dat er na 2020 een stevige basis zal zijn voor verdere groene groei.

[2] *Werkgelegenheid door elektrisch vervoer in 2020 CE maart 2015.*

[3] *Partijen uit het Formule E-Team hebben het EV spoor uitgewerkt in een Actieagenda Wegverkeer EV 2015 -2020.*

11. Waar nodig en nuttig is er vanuit deze Green Deal Elektrisch Vervoer 2016-2020 afstemming met en versterking van:
    a. de Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek (ZES);
    b. het vervolg op de Green Deal Zero Emissie Busvervoer (ZEB);
    c. de Green Deal Openbare Toegankelijke Elektrische Laadinfrastructuur gericht op verbetering businesscase en uitrol;
    d. de Green Deal Autodelen: naar 100.000 deelauto's;
    e. de komende Green Deal Waterstof.

Komen het volgende overeen:

1. Ambitie, doelen en hoofdlijnen samenwerking tussen Partijen

Artikel 1. Ambitie

Partijen hebben als ambitie dat in 2025 50% van de nieuw verkochte auto's een elektrische aandrijflijn en stekker heeft en dat minimaal 30% daarvan – oftewel 15% – volledig elektrisch is. Voor 2020 is de ambitie dat 10% van de nieuw verkochte personenauto's een elektrische aandrijflijn[4] en stekker heeft. Genoemde ambitie zorgt ervoor dat Nederland haar positie in de top vijf (voor wat betreft aantallen voertuigen, passende laadinfrastructuur, toegevoegde waarde groene groei en innovatie) van EV-landen kan behouden. Daarbij streven Partijen er naar om het huidige, zakelijke (PH)EV[5]-wagenpark – nadat deze uit de lease zijn gegaan – zoveel mogelijk voor de consumentenmarkt in Nederland te behouden om het aandeel elektrische kilometers te vergroten en om instrumenten aan te reiken die dit mogelijk maken. Gestreefd wordt in 2020 naar 75.000 particulier gereden elektrische auto's, waarvan 50.000 tweedehands auto's en 25.000 nieuwe voertuigen.

Artikel 2. Doelen

Gelet op hun ambitie hebben Partijen – geïnspireerd door het rapport 'Terugblik en Vooruitblik op het beleid voor elektrisch vervoer, een analyse van het Plan van Aanpak: 'Elektrisch rijden in de Versnelling'[6] – de volgende doelen geformuleerd:

1. Verbeteren en verruimen van de laadinfrastructuur voor EV. Hierbij gaat het vooral om:
    - het realiseren van een sluitende businesscase – in samenspraak met het Nationaal Kennisplatform Laadinfrastructuur (NKL) – voor de publiek toegankelijke laadinfrastructuur;
    - het optimaal benutten van de Green Deal Financiering publiek toegankelijke laadinfrastructuur en monitoren van de voortgang;
    - het formuleren van een gedragen visie over de toekomst van de slimme laadinfrastructuur door energieopslag via elektrische auto's in te zetten voor balans- en/of congestiemanagement van het net.
2. Verbeteren van de opslagcapaciteit van elektrische voertuigen in relatie tot de variabele inzet van duurzame energie en netstabiliteit. Opschaling van experimenten en onderzoek door middel van Living Lab Slim Laden.
3. Ontwikkelen consumentenmarkt.
4. Ruimte voor koplopers van EV creëren en het internationale verdienpotentieel verzilveren;
5. Innovatie ondersteunen via werkgroepen van de marktsegmenten Light Electric Vehicles (LEV) als alternatief voor korte autoritten, PHEV (uitvoeren van het Plan van aanpak) en Zware Wielen (research en development). Partijen onderkennen dat een 'disruptive innovation' gebaat is bij het bestaan van koplopers, die de transitie kunnen versnellen en de verandering kunnen aanjagen. Om daar ruimte voor te creëren zijn regelruimte nodig en bijzondere financieringsconstructies.

[4] *Dit is inclusief het rijden op waterstof/brandstofcel of andere vormen van elektrische aandrijvingen.*

[5] *PHEV oftewel Plug-in Hybrid Electric Vehicle.*

[6] *Rapport Terugblik en Vooruitblik elektrisch rijden 2011-2015' van Kwink, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken.*

6. Het creëren van een breed en stevig draagvlak voor EV via uitvoering van een charmeoffensief.
7. Opschaling van uitgevoerde EV-experimenten realiseren.

Artikel 3. Formule E-Team 2.0 en hoofdlijnen van samenwerking tussen Partijen

1. Partijen zetten hun publiek-private samenwerking alsmede hun adviesfunctie voor EV in het Formule E-Team voort onder leiding van een onafhankelijk voorzitter[7].
2. Het Formule E-Team bespreekt de voortgang op het gebied van EV in Nederland ten behoeve van de overheid en andere stakeholders over aspecten van EV.
3. Het Formule E-Team richt zich op het inspireren van andere relevante organisaties en partners om samen te werken aan (creatieve) oplossingen voor vraagstukken op het terrein van EV zoals bijvoorbeeld rondom de laadinfrastructuur.
4. Het Formule E-Team stelt binnen drie maanden na ondertekening van de Green Deal een uitvoeringsprogramma voor deze Green Deal op dat jaarlijks zal worden geactualiseerd;
5. Partijen werken hun acties gericht op de in artikel 2 genoemde doelen uit in werkgroepen van het Formule E-Team aan de hand van een vijftal thema's:
   a. Infrastructuur/opslag/netstabiliteit
   b. Consumenten
   c. Internationalisering
   d. Marktsegmenten
   e. Doelgroepencommunicatie
6. Elke werkgroep heeft een trekker afkomstig uit het Formule E-Team. De trekker is verantwoordelijk voor het maken van afspraken met beoogde partners over doelen, acties en het nakomen daarvan.
7. Indien wenselijk kan het Formule E-Team besluiten om nieuwe (tijdelijke) werkgroepen in te stellen om andere relevante onderwerpen voor te bereiden of uit te diepen.
8. Partijen werken daarnaast acties, veelal in project- of programmavorm, uit in het kader van een aantal doorsnijdende thema's dat veelal betrekking heeft op inzet door de Rijksoverheid:
   a. Ruimte in regelgeving
   b. Cross-over met beleid voor topsectoren
   c. Groene groei
   d. R&D, innovatie, onderwijs
   e. De overheid als launch customer
9. Partijen werken verder samen met koplopers in Living Labs die als praktijkprojecten aan de in het lid 5 genoemde vijf thema's zijn gekoppeld.
10. Het Formule E-Team komt minimaal vier maal per jaar bijeen.

Artikel 4. Toetreding nieuwe partijen

Partijen verwelkomen andere overheden, organisaties, bedrijven et cetera om toe te treden tot deze Green Deal voor zover zij een belang hebben bij, of het belang onderschrijven van, de elektrificatie van mobiliteit en transport en de mogelijkheid om daarmee groene groei te bewerkstelligen én daarbij tevens bereid zijn zich daarvoor in te spannen door een of meer acties te ondernemen en/of actief mee te werken aan een of meer acties die door Partijen getrokken worden.

[7] *Instellingsbesluit Formule E-Team, Stcrt. 2015, 46673.*

2. Inzet en acties van Partijen gezamenlijk en afzonderlijk

Artikel 5. Inzet en acties Partijen

1. Partijen vervullen een actieve ambassadeurs- en voortrekkersrol op het gebied van Elektrisch Vervoer in Nederland.
2. Partijen komen met een gezamenlijk plan als antwoord op de motie Groot (Kamerstukken II 2015/16, 32800, nr. 37) waarin het kabinet en het Formule E-Team gevraagd is een plan te maken om elektrisch rijden voor particulieren bereikbaar en aantrekkelijk te maken, daarbij in het bijzonder ook aandacht te geven aan de opbouw van voldoende oplaadinfrastructuur.
   Het is met het oog op onder andere de consumentenmarkt van belang om een breder draagvlak voor Elektrisch Vervoer te creëren door middel van een campagne en communicatieactiviteiten.
3. Partijen zetten zich in voor het verzilveren van het verdienpotentieel op het gebied van EV en werken samen om kansrijke internationale initiatieven aan te trekken voor de ontwikkeling van Elektrisch Vervoer in Nederland via bijvoorbeeld beurzen en handelsmissies.
4. Partijen zetten zich in om zowel binnen de topsector High Tech Systemen en Materialen (HTSM) als tussen de topsectoren Energie en HTSM en Logistiek via roadmaps en projecten cross overs te realiseren die kunnen bijdragen aan het realiseren van innovatieve doorbraken op het gebied van EV met als prioriteit het opslaan van duurzame energie en de ontwikkeling van netten en voertuigen.
5. Partijen werken in het kader van het Nationaal Kennisplatform Laadinfrastructuur (NKL) samen aan pre-competitief onderzoek, gericht op het realiseren van een positieve businesscase voor de laadinfrastructuur en gericht op het bundelen, verrijken en verspreiden van wetenschappelijk onderzoek op dit terrein.
6. Partijen werken mee aan de voortgang en resultaten van de werkgroepen en Living Labs op een regelmatige basis.
7. Partijen werken mee aan de gezamenlijke interne en externe communicatie op het gebied van EV in Nederland met als doel de gehele markt te inspireren.
8. Partijen spreken de wens uit om de afgesproken activiteiten te volgen op hun voortgang met als doel om tussentijds te kunnen bijsturen indien noodzakelijk. Daarbij zal de in opdracht van IenM ontwikkelde monitoringsmethode voor de duurzame brandstofvisie worden gebruikt en toegepast.

Artikel 6. Inzet en acties AutomotiveNL (Federatie Holland Automotive)

1. AutomotiveNL trekt samen met de RAI Vereniging de werkgroep Grote Wielen en stimuleert elektrische aandrijving in de heavy duty sector (vracht- en personenvervoer).
2. Aan aanbodkant (voertuigbouwers en toeleveranciers) streeft AutomotiveNL naar een betere samenwerking tussen de partijen door het opzetten van een gezamenlijk ontwikkeltraject (joint innovatie). Zo kunnen de kosten van elektrische aandrijvingen aanzienlijk omlaag gebracht worden. Aan afnamekant streeft AutomotiveNL naar bundeling van de vraag. Hierdoor kan goedkoper geproduceerd worden (grotere series) en wordt de businesscase voor de vragende partijen van zwaarder vervoer zoals verladers en supermarkten en aanbieders van bijvoorbeeld busvervoer beter.
3. AutomotiveNL legt vanuit de topsector HTSM de koppeling met andere topsectoren zoals Energie en Logistiek.
4. AutomotiveNL zet daarnaast in op het thema Future Powertrain binnen het programma Green mobility. Binnen het thema organiseert AutomotiveNL regelmatig bijeenkomsten en verbindt het netwerk van bedrijven, testfaciliteiten en opleidingen.

Artikel 7. Inzet en acties ANWB

1. ANWB is trekker van de werkgroep Consumentenmarkt en ANWB participeert in de werkgroep Communicatie.
2. ANWB zal via eigen kanalen (website/Kampioen/social media) haar leden en andere automobilisten voorlichten over elektrisch rijden met transparante informatie rond de aantrekkelijkheid (bekendheid en gebruiksgemak) en betaalbaarheid van elektrische auto's.

3. De ANWB zorgt voor betere betrokkenheid van de particuliere rijder bij EV. De ANWB betrekt daarbij andere Formule E-Team-leden zoals Natuur & Milieu, RAI Vereniging, Bovag, VNA en 3TU's in de Living Lab EV Link. Door analyse van het rijpatroon van consumenten wordt een advies gegeven hoe bereikbaar en aantrekkelijk elektrisch rijden voor hen is.
4. De ANWB test elektrische auto's en publiceert hierover met filmpjes, beschrijvingen en top 10 EV.
5. De ANWB ontwikkelt (samen met andere Formule E-Team-leden) de TCO Elektrisch rijden.

Artikel 8. Inzet en acties BOVAG

1. BOVAG participeert in de werkgroepen Consumentenmarkt en Light Electric Vehicles.
2. BOVAG zal haar netwerk inzetten om een te ontwikkelen gecertificeerde accucheck naar de particuliere markt te brengen.
3. BOVAG zal via de eigen media leden informeren over het vermarkten van elektrische voertuigen naar de particulier, in het bijzonder gebruikte voertuigen.
4. BOVAG levert in de Green Deal kennis voor de TCO voor particulieren aan.
5. BOVAG zal haar netwerk actief inzetten voor Instapdagen.

Artikel 9. Inzet en acties Energie Nederland

1. Energie-Nederland (in deze de vertegenwoordiger van de bedrijven Cofely, Nuon en Eneco) trekt actief samen op met Netbeheer Nederland en de VNG in de werkgroep Laadinfrastructuur. Deze bedrijven behoren tot de grootste ontwikkelaars en exploitanten van publieke laad-infrastructuur in Nederlandse gemeenten en investeren in producten en diensten voor de publieke laadinfrastructuur:
   - Zij delen data over het slim laden op basis van beschikbare duurzame elektriciteit en stellen kennis over de economische haalbaarheid en de klantacceptatie op het gebied van laadinfrastructuur ter beschikking.
   - Zij ontwikkelen laaddiensten, zoals Jedlix van Eneco, voor het slim en duurzaam laden.
2. Energie-Nederland ontwikkelt met Netbeheer Nederland een flexibiliteitsmarkt conform de Overlegtafel-rapportage (Nieuwe spelregels voor een duurzaam en stabiel energiesysteem, september 2015), als basis voor dienstverleners om innovatieve (flex-) producten en diensten, zoals voor het slim laden van elektrische voertuigen, aan de markt aan te bieden.

Artikel 10. Inzet en acties Netbeheer Nederland

1. Netbeheer Nederland trekt samen met de VNG de werkgroep Laadinfrastructuur.
2. Netbeheer Nederland en haar leden zetten zich actief in voor een aantal Living Labs en in het bijzonder het initiatief om een Living Lab Slim laden te vormen.
3. Netbeheer Nederland participeert in het traject om de standaarden zoals OCPI (Open Charge Point Interface) te internationaliseren. OCPI is het initiatief van een aantal marktpartijen en heeft als doel om interoperabiliteit optimaal en meer bilateraal te kunnen ondersteunen. OCPI stelt EV rijders in staat om real time (bij een laadpaal) de prijsinformatie te zien, waarbij rekening gehouden wordt met de componenten: prijs van de operator en eventueel de prijs van de service provider, met alle mogelijk bijhorende opslagen, indien er gebruik gemaakt wordt van een service provider. Hierbij kan de prijs variëren naar type (tijd of hoeveelheid), dag en tijdstip en eventueel de abonnementsvorm.
   De Europese Commissie schrijft hierbij voor (in haar richtlijn voor alternatieve brandstoffen) dat openbaar toegankelijke laadpunten op niet-discriminerende basis toegankelijk moeten zijn voor gebruikers in de gehele EU en dat schept de kansen voor internationalisering van OCPI.

Artikel 11. Inzet en acties Groene Zaak

1. De Groene Zaak neemt deel aan de werkgroepen LEV, PHEV en Doelgroepencommunicatie, en brengt daarbij business drivers in.
2. De Groene Zaak gaat via een analyse onderzoeken hoe het verdienpotentieel kan worden vergroot en beter worden benut (analyse waarvoor DGZ achterban en andere ondernemers in EV gaat betrekken). De uitkomsten van deze studie zijn input voor alle werkgroepen, met name LEV en PHEV.

3. De Groene Zaak legt de verbinding met de Green Deal Autodelen, om het delen van elektrische auto's als business kans daarin te betrekken. De Groene Zaak is voorzitter van de stuurgroep Autodelen, en trekt de werkgroep politiek/overheid.

Artikel 12. Inzet en acties Natuur & Milieu

1. Natuur & Milieu is trekker van de werkgroep Communicatie. In het kader van de communicatie wordt het charmeoffensief Elektrisch Vervoer gezamenlijk met andere Formule E-Team-leden vorm gegeven.
2. Natuur & Milieu is trekker van de werkgroep PHEV. De werkgroep voert haar eerder opgestelde werkplan uit.
3. Natuur & Milieu organiseert een breed draagvlak om elektrisch rijden aantrekkelijker maken voor consumenten, bedrijven en politiek.
4. Natuur & Milieu organiseert de Living Labs door samen met andere partijen voor Living Labs de benodigde investeringen te zoeken en het vervolg te organiseren.
   Het gaat onder meer over de volgende Living Labs:
   - Instapdag: berijders van elektrische auto's worden gevraagd om een showroom en proefritten te organiseren voor hun eigen netwerk.
   - PHEV Challenge: bedrijven met PHEV 's in hun leasevloten worden actief betrokken bij het verbeteren van het aandeel elektrische kilometers van deze auto's.
   - Testrijders: via projecten zoals A15 en in Den Haag worden de ervaringen van consumenten met elektrisch vervoer vergroot.
   - Natuur & Milieu biedt consumenten een EV privélease aanbod.

Artikel 13. Inzet en acties NVDE

1. NVDE is een organisatie waarin veel partijen binnen de gehele energieketen samenwerken.
   Deze samenwerking loopt van toeleveringsbedrijven (technologie bedrijven), netbeheerders, energieleverancier, adviessector, financieel dienstverleners tot energiecoöperaties. Voor de NVDE vormt elektrisch vervoer een belangrijk onderdeel en dit is belegd in een aparte beleidscommissie.
2. NVDE is actief betrokken bij de Overlegtafel Energievoorziening en concentreert zich daarbij op de flexibilisering van het energiesysteem als gevolg van het sterk groeiende aandeel hernieuwbare opwekking (met name elektriciteit). De rol van energieopslag wordt daarin cruciaal en vraagt om nieuwe kaders binnen de regelgeving.
3. NVDE zal de groei van EV als uitgangspunt hanteren bij de verschillende gremia waarin NVDE is betrokken waarbij de flexibilisering van het energiesysteem, nieuwe marktmodellen en optimale inzet van duurzame energieproductie worden doorontwikkeld.
4. NVDE zal daarbij steun en expertise geven aan de werkgroepen Laadinfrastructuur en Communicatie en via relevante leden bijdragen aan Living Labs.
5. De NVDE ondersteunt de ontwikkeling van energiecoöperaties en nieuwe beheersstructuren binnen de energieketen. Duurzame opwekking en directe inzet van de opgewekte energie wordt steeds belangrijker. EV biedt een goede oplossing voor energiecoöperaties om eigen opwekking optimaler te koppelen aan vormen van eigen energieverbruik. NVDE draagt bij aan het stimuleren van deze gekoppelde aanpak.
6. NVDE zal de kennis en ervaringen van leden inzetten op dit onderwerp en binnen haar mogelijkheden bijdragen aan de doelgroepencommunicatie.

Artikel 14. Inzet en acties RAI Vereniging

1. RAI Vereniging trekt samen met AutomotiveNL de werkgroep Grote Wielen
   Alle leveranciers van zwaar vrachtvervoer, of het nu gaat om trailersbouwers of truckfabrikanten en -importeurs, zijn lid bij RAI Vereniging. Het promoten en het organiseren van pilots zal worden ondersteund. Daarnaast biedt RAI Vereniging inhoudelijke (technische) deskundigheid van de eigen organisatie en van de leden aan, alsmede menskracht.

2. RAI Vereniging ondersteunt samen met de automerken die plug-in hybride personenauto's (PHEV) leveren alle benodigde denk- en menskracht, die nodig is om het aandeel elektrisch gereden kilometers in de zakelijke markt te vergroten. Tevens maakt RAI Vereniging deel uit van de werkgroep waarbinnen de verschillende activiteiten worden gecoördineerd.
3. RAI Vereniging neemt deel aan de werkgroep Consumentenmarkt namens de leden die elektrische auto's in Nederland leveren. Concrete activiteiten worden ter hand genomen, onder andere actiepunten die in het kader van het Formule E-Teamadvies voor de motie-Groot zijn vastgelegd.
4. RAI Vereniging neemt deel aan de werkgroep Communicatie. Vanuit de eigen, inhoudelijke kennis en het eigen (communicatie)netwerk wordt bijgedragen aan de informatie-uitwisseling over elektrisch rijden. In eigen media wordt veel en frequent informatie over elektrisch rijden gegeven. Tevens zet RAI Vereniging eigen evenementen en platforms (BedrijfsautoRAI, Platform Toekomstbestendige Mobiliteit Elektrisch (PTM-E)) in voor informatiesessies over elektrisch rijden.
5. RAI Vereniging participeert aan een Living Lab voor Light Electric Vehicles.
6. Samen met leden vanuit de autobranche en vanuit de tweewielerleden draagt RAI Vereniging actief bij aan het realiseren van een living lab voor LEV's. Eerste verkenningen hiervoor zijn al uitgevoerd. In samenspel met de overige FET leden committeert de RAI Vereniging zich aan het realiseren van in ieder geval één aansprekend living lab in Nederland.

Artikel 15. Inzet en acties 3TU
1. 3TU ontwikkelt onderwijs over Elektrisch Vervoer.
2. 3TU participeert actief in het samenwerkingsverband Dutch-Incert, dat een EV masterclass organiseert en een gezamenlijke onderzoek agenda opstelt. Deze kennis wordt ook gedeeld met de 19 studententeams gericht op elektrisch aangedreven voertuigen.
3. 3TU biedt samen met AutomotiveNL doorlopende leerlijnen aan die het onderwijs op het gebied van EV op alle niveaus (MBO, HBO, WO) versterkt.
4. 3TU zorgt ervoor dat via de topsector HTSM er geactualiseerde Research en Development (R&D) Roadmaps voor Elektrisch Vervoer worden ontwikkeld.

Artikel 16. Inzet en acties Vereniging DOET
1. Vereniging DOET is de branchevereniging voor elektrische mobiliteit. De vereniging staat voor 100 procent elektrische mobiliteit met duurzame energie en wil door deze innovatie werkgelegenheid en groene groei bewerkstelligen.
2. Vereniging DOET trekt de werkgroep Internationalisering. De vereniging wil met deze werkgroep doorlopend Nederland internationaal positioneren als koploper op het gebied van Elektrische Mobiliteit. Vereniging DOET stelt samen met de leden van de werkgroep Internationalisering een projectplan op. Hierin wordt aangegeven hoe de Nederlandse partijen die internationaal actief zijn bij elkaar worden gebracht en wanneer er aansluiting is bij inkomende en uitgaande missies. Daarbij zorgt DOET voor een internationale portal voor EV-activiteiten in Nederland.
3. Vereniging DOET trekt de werkgroep Light Electric Vehicles (LEV). De inzet van de werkgroep richt zich op het ontnemen van belemmeringen voor de verdere integratie van deze categorie voertuigen. Te denken valt aan indeling van de weg, veiligheidskwesties, stalling, parkeerruimte en laadinfrastructuur. Daarnaast beoogt de werkgroep de bekendheid van deze categorie onder gemeenten, wegbeheerders en potentiele gebruikers te vergroten door het ontwikkelen van een startgids voor Light Electric Vehicles. Het uitgangspunt van LEV als personen of goederenvervoer met een minimale voetafdruk (lichtgewicht, elektrisch, 'niet groter dan nodig' en goed inpasbaar in het huidige verkeer) staat hierin centraal. De lokale productie van LEV's en LEV-concepten creëert 'Groene Groei'. Dit blijkt onder meer uit het aantal DOET- leden actief binnen de LEV-sector dat de afgelopen jaren sterk is toegenomen.
4. Vereniging DOET ontwikkelt een Living Lab gericht op Light Electric Vehicles.
5. Vereniging DOET neemt deel aan de werkgroep Laadinfrastructuur. De vereniging en haar leden zoals Charge Point Operators, laadpaalproducenten, service providers, en autofabrikanten zetten zich in voor een toekomstbestendig laadnetwerk, waarin gebruik gemaakt wordt van duurzame stroom.

6. Vereniging DOET neemt deel aan de Werkgroepen Consumentenmarkt en Communicatie.
7. Vereniging DOET en/of haar leden participeren aan verschillende Living Lab's.

Artikel 17. Inzet en acties VNG
1. VNG trekt samen met Netbeheer Nederland de werkgroep Laadinfrastructuur en stelt een plan van aanpak hiervoor op.
2. VNG zal de kennis van grote gemeenten (G4 en MRA-E) inzetten in deze Green Deal.
3. VNG zal via haar leden deelnemen aan verschillende Living Labs.

Artikel 18. Inzet en acties VNA
1. VNA zet haar kennis en ervaring in bij het vaststellen van TCO's voor de consumentenmarkt.
2. VNA neemt actief deel in de werkgroep PHEV en zorgt dat de informatie via de aanpassing van de EV wijzer over het goed gebruiken van PHEV's bekend is bij haar leden.
3. VNA komt met een private lease voorstel waarmee EV aantrekkelijker gemaakt kan worden. Randvoorwaarden zijn 1. een goed, veilig leaseproduct (sector) en 2. een oplossing om de huidige onrendabele top te financieren.
4. VNA zet haar netwerk in om tweedehands EV/PHEV's uit lease naar de consumentenmarkt te brengen.

Artikel 19. Inzet en acties Rijksoverheid
De Rijksoverheid zal:
1. zich inzetten om het totale wagenpark (12.000 voertuigen) van het Rijk te verduurzamen. Hiervoor is een interdepartementale werkgroep ingesteld onder leiding van de ministeries van Infrastructuur en Milieu (Rijkswaterstaat) en Defensie. De werkgroep streeft naar minder CO2 en NOX-emissie. Deze uitgangspunten worden afgezet tegen de taakinvulling. Rekening houdend met de technologische ontwikkelingen lijkt 20-25% zero emissievoertuigen in het wagenpark realiseerbaar. Het is aan de werkgroep om te komen met een uitvoeringsplan in 2016;
2. in afstemming met de overige Partijen opdracht geven voor de ontwikkeling van een visie op de laadinfrastructuur in Nederland, waar onder andere de volgende onderdelen deel van uitmaken: marktordening, nieuwe (technologische) ontwikkelingen, regelgeving, interoperabiliteit en het sluitend maken van de businesscase;
3. op het terrein van de laadinfrastructuur zorgdragen voor een Nationaal Beleidsplan in het kader van de Europese richtlijn Clean Power for Transport oftewel de richtlijn Alternatieve Brandstoffen[8];
4. de onzekerheid over de marktordening op het terrein van de publieke laadinfrastructuur wegnemen, de uitwerking van de Green Deal Openbaar Toegankelijke Elektrische Laadinfrastructuur tegen het licht houden en de uitrol van openbaar toegankelijke laadinfrastructuur bevorderen;
5. een sterkere verankering nastreven van EV als cross sectoraal thema in de Topsectoren HTSM, Energie en Logistiek door relevante organisatie, kennisinstellingen en bedrijven bijeen te brengen en stimuleren om een gezamenlijke roadmap op te stellen, als ook bijdragen aan het zoeken van financiering voor de uitvoering van de roadmap;
6. zich inspannen om al in 2016 belemmerende wet- en regelgeving die aan de EV transitie in de weg staan, te inventariseren en oplossingen in procedure te zetten;
7. de communicatie en het imago van EV bevorderen, mede op basis van het werkplan opgesteld door werkgroep Communicatie;
8. waar nodig en mogelijk onderzoek uitzetten gericht op het vergroten van inzicht in (de groene groei ontwikkeling) van EV;
9. de stand van zaken op het gebied van EV in Nederland en daarbuiten nauwlettend volgen, wat betreft de uitrol van voertuigen en laadinfrastructuur en wat betreft de verzilvering van het verdienpotentieel. De huidige systematiek van monitoren van de ontwikkeling van EV zal worden uitgebreid naar de specifieke doelen van de diverse werkgroepen en Living Labs;

[8] *Richtlijn 2014/94/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 betreffende de uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen, PbEU 2014, L 307.*

10. zorgen voor interdepartementale afstemming met het bestuursakkoord Zero Emissie Bussen, de Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek, de Green Deal Het Nieuwe Draaien (in voorbereiding, en de Green Deal Waterstof als ook voor het borgen van de relatie tussen deze vier Green deals en de onderhavige deal;
11. zich inzetten om in overleg met het ministerie van Buitenlandse Zaken bestaande instrumenten, zoals Partners International Business met de Verenigde Staten van Amerika (Coast to Coast) en Duitsland te verlengen respectievelijk te continueren;
12. de organisatie zoals het secretariaat van het Formule E-Team en de werkgroepen van het Formule E-Team ondersteunen door onder meer de inzet van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl).

3. Slotbepalingen

Artikel 20. Uitvoering in overeenstemming met het Unierecht
De afspraken van deze Green Deal zullen in overeenstemming met het recht van de Europese Unie worden uitgevoerd in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technisch normen en voorschriften.

Artikel 21 Wijzigingen
1. Elke Partij kan de andere Partijen schriftelijk verzoeken de Green Deal te wijzigen, hiervan wordt dan melding gemaakt bij het Secretariaat van het Formule E-Team. De wijziging behoeft de schriftelijke instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen zes weken nadat een Partij de wens daartoe aan de andere Partijen schriftelijk heeft medegedeeld.
3. De wijziging en de verklaringen tot instemming worden in afschrift als bijlagen aan de Green Deal gehecht.

Artikel 22. Evaluatie
1. Partijen zullen de uitvoering en werking van deze Green Deal tussentijds na 2,5 jaar evalueren.
2. De evaluatie zal worden verricht door RVO.nl en een verslag daarvan zal worden opgemaakt door RVO.nl en aan Partijen worden voorgelegd.

Artikel 23. Toetreding van nieuwe partijen
1. Er kunnen nieuwe partijen toetreden tot deze Green Deal.
2. Een nieuwe partij maakt haar verzoek tot toetreding schriftelijk bekend aan het secretariaat van het Formule E-Team. Zodra alle Partijen schriftelijk hebben ingestemd met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Green Deal en gelden voor die Partij de voor haar uit de Green Deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
3. Het verzoek tot toetreding en de verklaring tot instemming worden als bijlage aan de Green Deal gehecht.

Artikel 24. Citeertitel
De Green Deal kan worden aangehaald als Green Deal Elektrisch Vervoer 2016-2020.

Artikel 25. Opzegging
Elke Partij kan deze Green Deal (te allen tijde) met inachtneming van een opzegtermijn van 2 maanden schriftelijk opzeggen.

Artikel 26. Nakoming
Partijen komen overeen dat de nakoming van de afspraken van de Green Deal niet in rechte afdwingbaar is.

Artikel 27. Inwerkingtreding

1. Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en loopt tot en met 31 december 2020.
2. Partijen nemen de uitvoering van alle in deze Green Deal genoemde afspraken zo snel mogelijk ter hand.

Artikel 28. Openbaarmaking

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, onder andere in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals, zodat navolging hiervan kan worden bevorderd.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend te Amsterdam op 14 april 2016.

De Minister van Economische Zaken,

....

H.G.J. Kamp

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu,

....

S.A.M. Dijksma

ANWB,

....

M.M. de Jager, directeur

AutomotiveNL,

....

B.W.F. Hüsken, directeur

BOVAG,

....

P. Niesink, algemeen directeur

RAI Vereniging,

....

O.C.M. de Bruijn, directeur

Netbeheer Nederland,

....
A. Jurjus, directeur

Natuur & Milieu,

....
T.J.A. Wagenaar, directeur

De Groene Zaak,

....
R. Koornstra, bestuurslid

Vereniging DOET,

....
M.P. van Lindert, directeur

Vereniging Energie-Nederland,

....
M. van der Laan, voorzitter

VNA,

....
R. Hemerik, directeur

VNG,

....

L.H.L. van Hooijdonk, wethouder gemeente Utrecht

3TU,

....

M. Steinbuch, hoogleraar

NVDE,

....

O.M. van der Gaag, directeur

MRA,

....

E. Post, voorzitter

Provincie Noord-Brabant,

....

A.M Spierings, gedeputeerde

Formule E-Team,

....

B.J. Klerk, voorzitter